

Scandinavische landen meest duurzaam

Auteur(s):Gompel, J. van,
Bastiaens, E.*De auteurs zijn respectievelijk hoofd economic research en duurzaamheids-analist bij kbc Asset Management in Brussel.*joan.vangompel@kbc.be**Verschenen in:**

ESB, 87e jaargang, nr. 4379, pagina 752, 18 oktober 2002

Rubriek:

Monitor

Trefwoord(en):

duurzaamheid

*In een breed opgezet model van duurzaamheid komen de Scandinavische landen als beste uit de bus.**Nederland doet het niet slecht in het duurzaamheidsklassement.***Zowel particuliere als institutionele beleggers tonen de laatste jaren interesse voor duurzaam beleggen. Vermogensbeheerders speelden aanvankelijk in op deze vraag door duurzame aan-delenfondsen aan te bieden. Sinds kort worden steeds vaker obligatiefondsen aan het gamma van duurzame beleggingsproducten toegevoegd.**

Bij beleggingen in duurzame obligaties gaat het niet alleen om de relatieve inspanningen van bedrijven (bedrijfsobligaties), maar ook om die van landen of overheden (overheidsobligaties). In deze bijdrage evalueren we de relatieve duurzaamheid van het overheidsbeleid van een groep oeso-landen en eu-kandidaatlidstaten. We stellen daartoe een duurzaamheidsbarometer op die de landen rangschikt op basis van de scores binnen vier beleidsdomeinen:

- » economische prestaties, structuur en beleid;
- » welzijn en veiligheid van de bevolking;
- » gelijkheid en vrijheid van de bevolking;
- » internationale verhoudingen.

Binnen elk criterium beschouwen we een viertal deelindicatoren. Het cijfermateriaal is afkomstig van internationale instellingen, zoals het World Economic Forum, de Verenigde Naties, de Wereld-gezondheidsorganisatie en de oeso (zie [tabel 1](#)). Bij de selectie van de deelindicatoren is zo veel mogelijk gekozen voor samengestelde indicatoren, die een veelheid aan informatie representeren. We beseffen dat voor verscheidene indicatoren discussie kan ontstaan over de opname in een duurzaamheids-analyse. Dat is een gevolg van tegengestelde visies op wat de duurzaamheid van een land inhoudt. Sommigen hebben een sterke voorkeur voor een verregaande overheidscorrectie van uitwassen van bedrijfseconomische winstmaximalisatie (bijvoorbeeld sociale uitbuiting of de verwaarlozing van het milieu). Anderen zijn van mening dat vrijemarktprincipes uiteindelijk de beste garantie bieden voor duurzame welvaart en vooruitgang. Door een ruim palet van duurzaamheids-aspecten in rekening te brengen, willen we vermijden te vervallen in één van deze extremen.

Tabel 1. Criteria voor de duurzaamheids-analyse van landen

Indicator	afkorting	bron
1. economisch prestaties, structuur en beleid		
technologische ontwikkeling	tech (technology index)	World Economic Forum
efficiëntie overheidsapparaat	govgef (government efficiency Index)	International Institute for Management Development
efficiëntie bedrijfsleven	busef (business efficiency Index)	International Institute for Management Development
macro-economische prestaties	macro (macroeconomic performance index)	eigen berekening o.b.v. oeso
2. welzijn en veiligheid van de bevolking		
welzijn	hdi (human development index)	Verenigde Naties
gezondheidszorg	cihsp (composite index of	

	health system performance	Wereldgezondheidsorganisatie
milieu	esi (environmental sustainability index)	World Economic Forum
criminaliteit	pvc (people victimized by crime)	Verenigde Naties
3. gelijkheid en vrijheid van de bevolking		
inkomensongelijkheid	gini (gini-index)	Verenigde Naties
gelijkheid tussen geslachten	gei (gender empowerment index)	Verenigde Naties
intergenerationele solidariteit	isol (intergenerational)	eigen berekening o.b.v. oeso
politieke rechten en burgerlijke vrijheden	prcl (political rights and civil liberties)	Freedom House
4. internationale verhoudingen		
ontwikkelingshulp	oda (net official development assistance)	OESO
beleidsprioriteiten	milex (military expenditures versus expenditures for education and health)	eigen berekening o.b.v. Verenigde Naties
ratificatie internationale verdragen	sirt (status of international human and labour rights conventions and environmental treaties)	eigen berekening o.b.v. Verenigde Naties

Model van duurzaamheid

Economische prestaties

Goede macro-economische prestaties vormen de basis van maatschappelijke welvaart en

stabiliteit. Hierbij gaat het om een bevredigend percentage van economische groei, een lage werkloosheid, een lage inflatie en een langetermijnevenwicht op de betalings- balans en de overheidsbegroting. Aangezien deze indicatoren niet altijd in dezelfde richting wijzen, is het vaak moeilijk om bij vergelijkingen van landen tot een een-

duidige uitspraak over de toestand van hun economie te komen. Daarom hanteren we als maatstaf van macro-economische prestaties (macro) de optelsom van de inflatie, de werkloosheidsgraad, het extern tekort (als percentage van het bbp) en het overheidstekort (eveneens als percentage van het bbp). Dit getal wordt verminderd met de reële bbp-groei (of vermeerderd met een eventuele afname van het bbp). Een sleutelement voor lange termijn economische groei is de technologische vooruitgang. De indicator tech meet het peil van de technologische complexiteit van een economie (onder meer op basis van het aantal patenten) en de capaciteit tot verdere vernieuwing en de verspreiding ervan. Ook de kwaliteit van de overheidsinstellingen en het overheidsbeleid (govef) is cruciaal in de ondersteuning van de marktgerichte economische bedrijvigheid. Het gaat hier onder meer om de doelmatigheid van de overheidsuitgaven, de bescherming van eigendomsrechten, de oplossing van juridische conflicten, de vermindering van de bureaucratie, de openheid van besluitvorming, de arbeidsmarktregulering. Ten slotte nemen we ook de efficiëntie van het bedrijfsleven (busef) als indicator op. Die meet onder meer de productiviteitsontwikkeling, arbeidsmarktcondities, en de efficiëntie van managementpraktijken en het financiële stelsel.

Welzijn, veiligheid en milieu

Naast economische prestaties en efficiëntie heeft de overheid ook oog voor sociale, ecologische en veiligheidsaspecten. Het algemene welzijn van de bevolking wordt in onze analyse in rekening gebracht door de human development index (hdi). Deze meet drie aspecten: de levensstandaard via het bbp per hoofd van de bevolking, de levensduur via de levensverwachting, en opleiding via de alfabetiserings- en scholingsgraad bij de volwassen bevolking. De kwaliteit van de gezondheidszorg wordt uitgedrukt als cihsp. Naast de effectieve gezondheid van de bevolking en de efficiëntie van het zorgstelsel, houdt deze indicator ook rekening met de verdeling van de gezondheid over de bevolking en de rechtvaardigheid van het bijdragestelsel. Esi meet de vooruitgang inzake milieukwaliteit (lucht, water, biodiversiteit en dergelijke), de vermindering van de druk op het milieu (bijvoorbeeld afname van afval, maatregelen ter vermindering van overbevolking), de vermindering van de kwetsbaarheid van de bevolking voor milieu-incidenten (bijvoorbeeld op het vlak van de voedselvoorziening), de institutionele omkadering en mondiale visie van het milieubeleid (bijvoorbeeld via onderzoek, regulering of internationaal engagement). Pvc ten slotte verwijst naar het percentage van de bevolking dat te kennen geeft het voorbije jaar getroffen te zijn geweest door criminaliteit (inbraak, diefstal, vandalisme, aanrandingen of bedreigingen).

Gelijkheid en vrijheid

Naast het algemene welzijn beïnvloedt het overheidsbeleid ook de inkomensverdeling. Inkomensongelijkheid wordt traditioneel gemeten door de gini-index. Die geeft weer in welke mate de inkomensverdeling tussen gezinnen afwijkt van een perfect gelijke verdeling. Gei meet verschillen in de mate waarin mannen en vrouwen deelnemen aan en beslissen over politieke en economische processen. Voorts hechten we ook belang aan de mate waarin de overheid in haar beleid rekening houdt met toekomstige generaties. De komende decennia zullen de pensioenuitgaven in de industrielanden oplopen. Naast de aankomende vergrijzing van de bevolking wordt de omvang van die toename sterk bepaald door de toekomstige ontwikkeling van de werkgelegenheidsgraad, de omvang van de uitkeringen en de leeftijd vanaf wanneer de uitkering van toepassing is. De indicator isol geeft aan hoe succesvol de overheid is om de demografische druk op de pensioenuitgaven te verzachten door de werkgelegenheidsgraad op te trekken of het uitkeringsstelsel financieel gezond te houden. Politieke rechten en burgerlijke vrijheden bieden burgers de kans om deel te nemen aan verkiezingen, eigen meningen te verkondigen, vrij initiatieven te nemen om zich te verenigen en dergelijke. Al deze componenten zijn vervat in de indicator prcl.

Internationale verhoudingen

Een eerste indicator van internationale verhoudingen (oda) betreft de inspanningen om de welvaartsachterstand van de ontwikkelingslanden te dichten via officiële hulp (giften of leningen tegen gunstige voorwaarden). Militaire uitgaven worden in onze analyse beoordeeld door deze af te zetten tegen de uitgaven voor scholing en gezondheidszorg. Relatief veel militaire uitgaven leidt tot een 'slechte' score van de indicator milex. Ten slotte wegen we ook mee of de landen internationale verdragen en overeenkomsten al dan niet hebben af-gesloten en geratificeerd (sirt). Drie categorieën komen hierbij aan bod, met in totaal achttien verdragen en overeenkomsten: mensenrechten (bijvoorbeeld de rechten van het kind of de strijd tegen racisme), arbeidsrechten (bijvoorbeeld recht tot vereniging, strijd tegen kinderarbeid) en milieuverdragen (bijvoorbeeld het Kyoto-protocol).

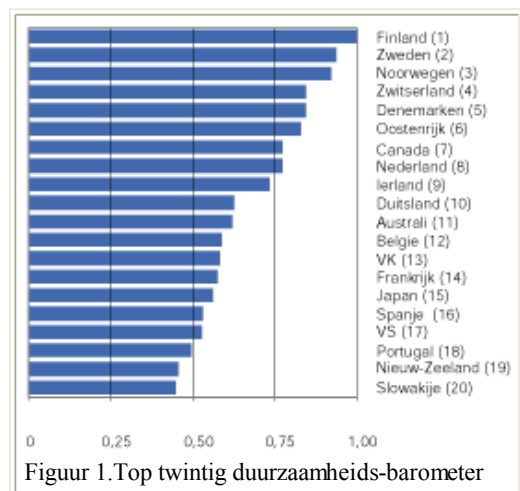
Rangschikking

De finale rangschikkingscores komen tot stand in twee stappen. Eerst zijn de indicatorwaarden genormaliseerd. Dit betekent dat voor elke indicator de ruwe waarden worden omgezet in een score tussen nul en één, waarbij het slechtst presterende land de score nul en het best presterende land de score één krijgt. Vervolgens be-rekenen we voor elk land de ge-wogen gemiddelde som van de genormaliseerde indicatorwaarden. De vier hoofdcriteria krijgen gelijke gewichten. Ook binnen elk criterium wordt aan elk van de deelindicatoren een gelijk gewicht toegekend. Het toekennen van indicatorgewichten is per definitie geen waarde-vrije aangelegenheid. Met andere woorden, indicator-gewichten weerspiegelen de wijze waarop aan het begrip duurzaamheid betekenis wordt gegeven. Aangezien geen eensluidende, algemeen aanvaarde definitie van duurzaamheid bestaat, hebben we aan de indicatoren een gelijk belang toegekend.

We beschouwen in de berekeningen dertig oeso-lidstaten vermeerderd met twaalf eu kandidaatlidstaten. Aangezien Polen, Tsjechië, Hongarije en Slovakije tot beide landengroepen behoren, gaat het globaal om 38 landen. Er moeten wel voor minstens twaalf van de vijftien deelindicatoren cijfers beschikbaar zijn vooraleer we een land in de algemene rangschikking opnemen. Door toepassing van deze regel verliezen we 10 van de 38 landen: Bulgarije, Cyprus, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, IJsland, Mexico, Roemenië en Turkije.

Scandinavië meest duurzaam

Finland, Zweden en Noor-wegen bezetten in algemene landenrangschikking de eerste drie posities (zie [figuur 1](#))¹. Ook Dene-marken scoort met een vijfde plaats vrij goed. De Scandina-vische landen bewijzen hiermee op overtuigende wijze dat sociale, ecologische en economische beleidsdoelstellingen niet met elkaar in strijd hoeven te zijn. Zo slaagt Finland ondanks (of is het mede dankzij?) het dure sociale bestel en de inspanningen voor het leefmilieu er in de eerste plaats op het vlak van macro-economische prestaties in te nemen (zie [tabel 2](#)). De fundamente van de sociale welvaartstaat (een degelijke sociale bescherming en aandacht voor het leefmilieu) bieden blijkbaar een uitstekend kader voor sterke economische prestaties. Naast de Scandinavische landen neemt een tweede groep landen (Zwitserland, Oostenrijk, Canada, Nederland en Ierland) een voorsprong op een groep volgers. Van deze laatste groep behoren vijf landen (Duitsland, Australië, België, het vk en Frankrijk) nog tot de groep vijftig procent best scorende landen.

Tabel 2. Top twintig landenscores per hoofd criterium

	1.	2.	3.	4.
1. Finland	1	2	3	10
2. Zweden	4	5	1	7
3. Noorwegen	8	1	24	2
4. Zwitserland	10	4	10	9
5. Denemarken	9	16	6	1
6. Oostenrijk	11	3	2	13
7. Canada	3	7	14	23
8. Nederland	5	13	19	5
9. Ierland	6	11	21	12
10. Duitsland	13	12	9	15
11. Australië	7	20	15	24
12. België	14	19	5	14
13. vk	15	15	7	20
14. Frankrijk	19	8	13	16
15. Japan	21	6	12	22
16. Spanje	18	10	20	18
17. vs	2	14	25	28

18. Portugal	22	9	23	17
19. Nieuw-Zeeland	16	22	8	25
20. Slowakije	23	23	4	3

1. Economische prestaties, structuur en beleid.
2. Welzijn en veiligheid van de bevolking.
3. Gelijkheid en vrijheid van de bevolking.
4. Internationale verhoudingen.

Veel achtervolgers hebben het evenwicht tussen sociale, ecologische en economische doestellingen nog niet gevonden. De vs, bijvoorbeeld, scoren wel goed op economisch vlak, maar doen het op andere gebieden veel slechter. Daardoor staan de vs slechts op de zeventiende plaats. Frankrijk, een ander voorbeeld, beschikt wel over het best presterende gezondheidssysteem van alle beschouwde landen, maar ziet een toptien plaats onder andere verloren gaan door relatief zwakke economische prestaties.

In de groep West-Europese landen scoort Nederland relatief goed, voor Duitsland en België, die zich samen met Frankrijk in de middenmoot van de rangschikking positioneren. Nederland dankt deze relatief goede prestatie aan een beter dan gemiddelde score op elk van de vier hoofdcriteria. België scoort enkel op het vlak van gelijkheid en vrijheid beter dan Nederland. In Centraal-Europa scoort Slowakije het sterkst, hetgeen is toe te schrijven aan een gunstige score op het vlak van internationale verhoudingen en gelijkheid en vrijheid van de bevolking. Het land zal zich wel economisch en sociaal nog verder moeten ontwikkelen, wil het de industrielanden in de algemene rangschikking bijbenen

1 Meer details en een weergave van de duurzaamheidsprestaties per land en van de rangschikkingen volgens de verschillende deelindicators zijn terug te vinden op de website van KBC Asset Management (www.kbcam.be).